

**Διαπιστώσεις και συμπεράσματα στη λειτουργία του
θεσμού Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας (ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 1)**

Μ.Υ Γρηγοράκη Ασημένια, Ψυχολόγος

Με βάση τις διμηνιαίες αναφορές που υποβάλλονται στο ΓΕΣ/1^ο ΕΓ/ΓΜΠ από τις Ομάδες Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας οι οποίες δραστηριοποιούνται στους Μείζονες Σχηματισμούς, ΑΔΤΕ, 88 ΣΔΙ, ΚΕΝ-ΕΚΕ, Στρατιωτικά Νοσοκομεία, Στρατιωτικές Φυλακές και στην ΕΛΔΥΚ, συλλέγονται στατιστικά στοιχεία και εξάγονται κάποια συμπεράσματα σχετικά με τη λειτουργία του θεσμού. Στη συνέχεια θα σας αναφέρουμε συνοπτικά τις διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα όπως προκύπτουν από τις διμηνιαίες αναφορές για το έτος 2000 και το Α' εξάμηνο του 2001.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρώτο και σημαντικότερο συμπέρασμα που θα θέλαμε να αναφέρουμε είναι ότι έχει πλέον εδραιωθεί στις Διοικήσεις των Μονάδων αλλά και στους οπλίτες και τις οικογένειες τους η πεποίθηση ότι η Υπηρεσία ενδιαφέρεται για την καλή ψυχική υγεία των στρατευσίμων. Οι οπλίτες-μέλη των Ομάδων Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας έχουν στην πλειοψηφία τους συνειδητοποιήσει τη μεγάλη σημασία της αποστολής που τους έχει ανατεθεί και ως επί τω πλείστον ανταποκρίνονται με ευσυνειδησία στα καθήκοντα τους. Οι σχέσεις των Διοικήσεων των Μονάδων με τα μέλη των Ομάδων χαρακτηρίζονται αρμονικές αφού από τις διμηνιαίες αναφορές δεν προκύπτει ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων.

Σήμερα υπηρετούν στις τάξεις του Ελληνικού Στρατού 100 ειδικοί επιστήμονες (50 Ψυχολόγοι, 46 Κοινωνιολόγοι και 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί). **(ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 2)** Ο αριθμός των ειδικών επιστημόνων έχει αυξηθεί σημαντικά σε σχέση με τα προηγούμενα έτη αν ληφθεί υπόψη ότι το 2000 είχαμε 90, το 1999 85 ενώ το 1995, 73. **(ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 3)**. Αν και παρουσιάζεται μία σημαντική αύξηση των ειδικών επιστημόνων τα τελευταία χρόνια, παρόλα αυτά ο αριθμός τους εξακολουθεί να μην καλύπτει πλήρως τις ανάγκες. Οι αυξομειώσεις των οπλιτών ειδικών επιστημόνων κατά την διάρκεια του έτους έχουν σχέση με την διαθεσιμότητα της κάθε ΕΣΣΟ με αποτέλεσμα σε κάποιες περιόδους οι ελλείψεις να είναι σαφώς μεγαλύτερες. Η Υπηρεσία έχει συνειδητοποιήσει τις μεγάλες ανάγκες που υπάρχουν στον τομέα της ψυχοκοινωνικής μέριμνας του προσωπικού και για το σκοπό αυτό μελετάται η πρόσληψη Μόνιμου εξειδικευμένου προσωπικού που θα αναλάβει το συντονισμό του θεσμού και θα βοηθήσει στην ακόμα καλύτερη λειτουργία του.

Όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία τα οποία εξάγονται από τις διμηνιαίες αναφορές, κατά το έτος 2000 πραγματοποιήθηκαν 79.345 **(ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 4)** συνεντεύξεις έναντι 56.134 το 1999 και 44.642 συνεντεύξεων το έτος 1998, αύξηση 29%. Το πρώτο εξάμηνο του 2001 πραγματοποιήθηκαν 43.769 συνεντεύξεις. **(ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 5)** Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η σημαντική αύξηση του αριθμού των συνεντεύξεων εκτιμάται ότι οφείλεται στην εδραίωση του θεσμού και στην σταδιακή αύξηση του αριθμού των ειδικών επιστημόνων.

Από τα πρόσφατα στοιχεία προκύπτει **(ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 6)** ότι για όλο το 2000 και το α' εξάμηνο του 2001 ελήφθησαν συνολικά 123.114 συνεντεύξεις και εντοπίστηκαν 8947 Άτομα Χρήζοντα Ιδιαίτερης Φροντίδας ("ΑΧΙΦ") τα οποία αντιστοιχούν σε ποσοστό που κυμαίνεται στο 7,2% % περίπου επί του συνόλου των ληφθεισών συνεντεύξεων.

Προσοχή πρέπει να δοθεί στην παρατήρηση ότι ο παραπάνω αριθμός δεν αντιστοιχεί σε άτομα αλλά σε συνεντεύξεις καθώς από κάποια άτομα μπορεί να λαμβάνεται περισσότερο από μία συνέντευξη. Με αυτό το δεδομένο το ποσοστό των ΑΧΙΦ (7,2 %) είναι πιθανόν να είναι ακόμα μικρότερο.

Μεγαλύτερη συχνότητα κατά τη διάρκεια του 18μήνου εμφανίζουν: **(ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 7)**

- Η κατηγορία "διάφορα προβλήματα" (ποσοστό 49,8 %), η οποία περιλαμβάνει κυρίως άτομα που αντιμετωπίζουν οικογενειακά-οικονομικά ή κοινωνικά προβλήματα.
- Η κατηγορία "δυσπροσαρμοστικότητα" (ποσοστό 19%)
- Η κατηγορία "κατάθλιψη-απογοήτευση-μελαγχολία" (ποσοστό 9%)
- Τα άτομα με "διαταραχές προσωπικότητας" (ποσοστό 8,2 %)

Από τα στοιχεία αυτά εξάγεται το συμπέρασμα ότι σε ποσοστό πάνω από 40% οι ΑΧΙΦ εμφανίζουν οικογενειακά προβλήματα (όπως απώλεια κάποιου γονέα, κακές σχέσεις με γονείς, χωρισμός γονέων, κακή υγεία κάποιου μέλους της οικογένειας κ.λ.π.) ή σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Τα μεν πρώτα γίνονται προσπάθειες να αντιμετωπίζονται από τις ομάδες ψυχοκοινωνικής μέριμνας με παροχή ψυχολογικής υποστήριξης, τα δε οικονομικά με τη συνδρομή των Διοικήσεων παρέχοντας διακριτικά διευκολύνσεις για εργασία και οικονομική συνδρομή από τους πόρους της μονάδας. **(ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 8)**

Το ποσοστό των εντοπισθέντων ΑΧΙΦ που χαρακτηρίστηκαν από τις Ομάδες Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας (ΟΨΜ), σύμφωνα με τις κατηγοριοποιήσεις της Πάγιας Διαταγής, ως τοξικομανείς ανέρχεται στο 7% (598 περιπτώσεις) για το έτος 2000 και για το α' εξάμηνο του 2001. Επιβάλλεται να διευκρινιστεί ότι ο χαρακτηρισμός "τοξικομανείς" δεν αρμόζει στην συντριπτική πλειονότητα των χαρακτηρισμένων ατόμων. Στις περισσότερες των περιπτώσεων στην κατηγορία αυτήν υπάγονται περιστασιακοί χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών των οποίων το ποσοστό πράγματι αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς στην κοινωνία και κατ' επέκταση στις τάξεις των ενόπλων δυνάμεων.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι μέσω πρωτοβουλιών ατομικού ή ομαδικού χαρακτήρα από λειτουργούς του θεσμού και Διοικήσεις έχουν επιτευχθεί τα παρακάτω:

α. Διοργάνωση ημερίδων επιμόρφωσης στελεχών σε θέματα επικοινωνίας. Πρόσφατα πραγματοποιήθηκαν ημερίδες για επιμόρφωση ΕΠΥ .

β. Συνεργασία με κέντρα πρόληψης κατά των Ναρκωτικών (εποπτευόμενα από τον ΟΚΑΝΑ) για συμμετοχή των λειτουργών του θεσμού σε σεμινάρια για την πρόληψη κατά της χρήσης ψυχοδραστικών, εξαρτησιογόνων ουσιών.

γ. Λειτουργία σχολείου εκμάθησης ελληνικής γλώσσας μέσα σε Μονάδες, με την αξιοποίηση οπλιτών δασκάλων.

δ. Προγράμματα κατάρτισης οπλιτών.

ε. Δεκάδες ομιλίες με θέματα που αφορούν σύγχρονα κοινωνικά θέματα και απασχολούν τους νέους στρατευμένους (άγχος προσαρμογής, ναρκωτικά, AIDS)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Παρά το σημαντικό έργο που έχει προσφέρει ο θεσμός, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης του και εκτιμάται ότι θα αποκομίσουμε θετικότερα αποτελέσματα στο μέλλον, δίνοντας έμφαση στα παρακάτω:

α. Πιστή τήρηση των Διαταγών που έχουν εκδοθεί έτσι ώστε τα στοιχεία να μπορούν να αξιοποιηθούν. Δυστυχώς αν και κατ' επανάληψη έχουν τονιστεί οι ελλείψεις-παραλήψεις που παρουσιάζονται στις διμηνιαίες αναφορές, με Γενικές Διαταγές, με τηλεφωνική επικοινωνία με κάποιες από τις Ομάδες αλλά και με παρόμοιες επισημάνσεις που έγιναν πέρσι στην Ημερίδα, κάποιες από τις αναφορές εξακολουθούν να στέλνονται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι παρατηρήσεις που έχουν γίνει. Επαναλαμβάνουμε ότι οι διμηνιαίες αναφορές των Ομάδων Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας πρέπει να υποβάλλονται **ανελλιπώς** και ενυπογράφως από **όλες** τις ομάδες και να συμβαδίζουν με το πρότυπο που περιέχεται στην Πάγια Διαταγή ώστε να προκύπτουν ομοιογενή ποσοτικά δεδομένα κατάλληλα για στατιστική επεξεργασία. Τα ΑΧΙΦ ακόμα και αν παρουσιάζουν προβλήματα τα οποία θα μπορούσαν να τα εντάξουν σε περισσότερες της μίας κατηγορίες, να εντάσσονται μόνο σε αυτή με το επικρατέστερο. Οι αναφορές, εκτός από ποσοτικά δεδομένα, να περιέχουν με υπεύθυνο και επιστημονικό λόγο **ανώνυμες** χαρακτηριστικές περιπτώσεις ΑΧΙΦ, ιδέες, εντυπώσεις από τις επισκέψεις, σχόλια και προτάσεις για τον τρόπο λειτουργίας του θεσμού και τις δυνατότητες εξέλιξης του.

β. Η ανάληψη πρωτοβουλιών των ΟΨΜ για συνεργασία τους με κρατικές υπηρεσίες με σκοπό την εκπόνηση προγραμμάτων κατάρτισης των οπλιτών ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες που δίνονται. Στις εν λόγω προσπάθειες κρίνεται αναγκαία η συναίνεση των Διοικήσεων των Σχηματισμών έτσι ώστε παρόμοιες δραστηριότητες να μην γίνονται σε βάρος της εύρυθμης λειτουργίας των Μονάδων.

γ. Η αποτελεσματικότερη λειτουργία των βιβλιοθηκών των Μονάδων και η διοργάνωση ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων και επισκέψεων σε χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος θεωρείται ότι θα βοηθήσει στην ευκολότερη προσαρμογή των οπλιτών.

δ. Με ευθύνη των Σχηματισμών οι επισκέψεις των ΟΨΜ στις Μονάδες οφείλουν να είναι συνεχείς με σκοπό τη λήψη συνεντεύξεων από όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό στρατευσίμων ή και όλων ανά Σχηματισμό αλλά και παρακολούθηση των ήδη εντοπισθέντων "ΑΧΙΦ".

Μέτρα που έχουν ληφθεί από την Υπηρεσία όπως η μοριοποίηση των μεταθέσεων των στρατευσίμων και οι άδειες παραμεθορίου κρίνεται ότι βοήθησαν αποφασιστικά στην καλύτερη προσαρμογή των οπλιτών στις Μονάδες τους.

Πρόσφατα η Ιεραρχία του ΓΕΣ μετά από πρόταση και σύμφωνη γνώμη όλων των εμπλεκόμενων φορέων, αποφάσισε να ανατεθεί ο συντονισμός του θεσμού ψυχοκοινωνικής μέριμνας σε ένα ενιαίο φορέα υπό τη ΔΥΓ/ΓΕΣ, στον οποίο να υπάγονται όλες οι αρμοδιότητες που έχουν να κάνουν με την ψυχική υγεία του προσωπικού (π.χ. ναρκωτικά, αυτοκτονίες). Θεωρούμε ότι η ενέργεια αυτή μπορεί να βοηθήσει στην ακόμα καλύτερη λειτουργία του θεσμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι οπλίτες-ειδικοί επιστήμονες που υπηρετούν στα πλαίσια του θεσμού "Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας" κατέγραψαν με συνέπεια στις περισσότερες των περιπτώσεων τους "ΑΧΙΦ" που εντόπισαν, ενώ προχώρησαν και σε πλήθος συμπερασμάτων, ενεργειών και προτάσεων. Τα κίνητρα τους εκτιμάται ότι εμπνέονται από επαγγελματικό ενθουσιασμό και διάθεση προσφοράς. Επειδή όμως ο αριθμός τους δεν επαρκεί πάντα αλλά και δεν διαθέτουν κάποιοι από αυτούς την απαιτούμενη εξειδίκευση, για το λόγο αυτό πιστεύεται ότι η ένταξη στο στράτευμα μόνιμου εξειδικευμένου προσωπικού θα βοηθήσει αποφασιστικά στην ακόμα καλύτερη λειτουργία του θεσμού. Με τις συνεχείς προσπάθειες όλων των εμπλεκόμενων πιστεύεται ότι ο θεσμός θα συνεχίσει να συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση των συνθηκών του στρατιωτικού περιβάλλοντος.